

Iš Justino Sajausko knygos

Suvalkijos geografija

Tęsinys. Pradžia Nr. 126

MARČIUKINIS

Kalniškės mūšis gesta.

Išsiveržę iš apsupimo, partizanas Šalmas su draugu bėga į Suvalkiją. Sužeisto draugo koja smarkiai kraujuoja.

Pribėgę kažkokį kaimą, vyrai nužiūri tinkamesnę sodybą, įsigauna į kluoną ir pavargę kaipmat užminga - nejaučia, kad kruvinu pėdsaku atsiveja priešas.

Suėmimas, teismas. Sužeistasis, kaimo bernelis, iškeliauja į lagerius. Šalmas, Lietuvos kariškis buvo suimtas, nuvežtas į Vilnių ir nuteistas sušaudyti.

LIUDVINAVAS

Stribaujantis kriaučius Raudonaitis užsuko pas partizano Šalmo seserį.

- O, turit tris karves! - nužiūrėjo. - O aš - nė vienos.

Atsirišę gražiausią ir išsivedė.

KROSNA

Atgimimas. Artimieji ieško trijų žuvusių kovotojų palaikų.

Jauniausiai partizano Navicko seseriai prisikapnuoja žuvęs brolis.

- Mano galva tai ne ten, kur ieškot, - sako ir paaiškina, kur ieškoti.

Iš tikrųjų, atkasus palaikus, vieni iš jų buvo be galvos.

ŽUVINTO PALIOS

Karo belaisvis Hansas į Palias atbėgo iš Marijampolės cukraus fabriko statybų. Gavo kulkosvaidį.

- Hansai, ką tu sakysi, kai pareisi namo? - kartą paklausė jį draugai, Palių partizanai.

- Pareisiu naktį, pabelsiu į langą. Paklaus: kas čia. Atsakysiu: atėjo Lietuvos partizanas!

DARŽININKAI

Atnešęs nušalusiam kojas Karveliui vaistų, ryšininkas Švyturys kaipmat apsisuko į duris.

- Jurgi, pabūk! šnekina jį Stumbras, vadas.

- Bene paskutinis kartas? Dar susitiksime! - tarsi ką nujausdamas, nesileidžia išnekinamas Švyturys ir dingsta.

Čia pat stribai ir jų kulkos. Šokdamas per langą, žuvo Hansas.

LIŪLIŠKIS

Per Palių košimą partizanas Pūkas pabėgo į Liūliškį, paslėpė šautuvą, užsimetė seną sermėgą ir, atsėdęs ant

skiedryno, įniko tašyti klumpes.

Ir išliko.

*

Išeidami iš kaimo, partizanai pataikė ant pasalos. Dereškevičių pašovė.

Partizanas parkrito ir, paruošęs ginklą, laukia, kol prieis koks rusas. Kareiviai suprato jo ketinimus ir eidami prieš save vedė civilius.

Pamatęs tai, Dereškevičius nusišovė.

*

Stribams taip knietėjo atpažinti žuvusį Meldą, kad vėžiojo jį iš vieno kaimo į kitą: iš Liūliškio, kuriame patykojo, nubogino į Gudelius, iš Gudelių - į Ilgiškėlius, iš jų - į Liudvinavą... Čia partizaną iš megztinio atpažino jo mergina ir pranešė artimiesiems.

STANKAUSKO AKMUO

Palių partizanai pranešė vadui, kad po lyges blaškosi žmogus su balta skarele ant lazdos.

- Turbūt koks parlamentaras, - nusprendė Sakalas ir liepė tą žmogų atvesti.

Tai būta gretimo kaimo ūkininko, Salų Pūko, kaip jį vadino kaimynai. Numanydami, kad Pūkas, buvęs savanoris, žino, kur slepiasi partizanai, rusai jį sučiupo, įbruko į rankas šatrą su baltos medžiagos skiaute ir, įsakę žūtbūt surasti "banditus", išgrūdo į Palias. Pūkas perdavė Sakalui saugumiečių pasiūlymą surengti KONFERENCIJĄ.

Šis keistas pasitarimas įvyko keturiasdešimt penktųjų vasaros pradžioje Liūliškių kaime prie Stankausko akmens. Partizanai - apie penkiasdešimt vyrų - su kulkosvaidžiais sugulė vienoje akmens pusėje, pagal kanalą, saugumiečiai - priešingoje. Prie akmens nuėjo beginkliai vadai.

Saugumiečiai:

- Išeikit iš miškų, sudėkit ginklus - ir jums bus dovanota.

Partizanai:

- Tegul rusai palieka Lietuvą ir grąžina jai nepriklausomybę.

Saugumiečiai:

- Tai nuspręsti gali tik draugas Stalinas!

Tuo KONFERENCIJA ir baigėsi. Tuo pat buvo kruvini Palių "valymai".

Bus daugiau

► Atkelta iš 14 p. mano, taip ir Vaineikio ir Buroko siūlymu mūsų lagerio skyriaus kaliniai užmegzdavo ryšį su kitais kaliniais, agituodavo organizuoti streiką jų lagerių punktuose. Kaliniai, tarp jų Vaineikis, asmeniškai laiškus atiduodavo man, o aš juos persiūsdavau į kitus lagerius per laisvus nuo priežiūros, kad laišškai nepatektų cenzūrai, kalinius. 1955 m. liepos mėnesį į mūsų lagerio skyrių atvyko Veverškis Pranas, kuris iš karto į savo rankas perėmė streiko organizavimą. Jis pasiūlė sukurti streiko organizavimo komitetą ir šiuo klausimu jį palaikė Vaineikis, tačiau organizuoti komitetą aš atsisakiau, ir jis nebuvo sukurtas. Veverškis pasiūlė leisti laikraštį "Varpas" ir tapo jo redaktoriumi. Įvairaus pavidalo antitarybinio turinio rašinių medžiagą rašė daugelis kalinių, tarp jų ir Vaineikis, tačiau kuriuos straipsnius parašė jis, dabar aš neat-

simenu. Štai viskas, ką aš žinau apie Vaineikio antitarybinę veiklą, kuomet jis buvo laikomas lageryje. Ar jis tęsė antitarybinę veiklą paleistas iš lagerio, aš nežinau.

Klausimas: Kuo jūs norėtumėte papildyti savo parodymus?

Atsakymas: Viską, kas man buvo žinoma apie Vaineikį ir kitus mano aukščiau įvardintus asmenis, aš papasakojau teisingai. Kartu noriu pareikšti tardymo organams, kad man dar teks kalėti ilgą laiką, todėl būti liudininku jų byloje nenoriu, kadangi, priešingu atveju, tai būtų susiję su pavojumi mano gyvybei. Kitų papildymų neturiu.

Protokolą perskaičiau asmeniškai, viskas užrašyta teisingai (parašas)

Tardė: Kariabkin (parašas)